

УДК 351

В. М. Козаков,

доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державної політики та управління політичними процесами, Національна академія державного управління при Президентові України

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНО-ЦІННІСНИЙ АСПЕКТ

The main principles of public administration in Ukraine: social-valuable aspect

Статтю присвячено розв'язанню питань державно-управлінської науки, зокрема проблемі соціально-ціннісного виміру державного управління, визначенню пріоритетів розвитку системи державного управління в сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: державне управління, цінності, соціально – ціннісні засади державного управління, теорія державного менеджменту.

The article is devoted to the decision of basic questions of a public-administrative science, in particular a problem of social-valuable measurement of the government, definition of priorities of development of system of the public administration in a modern Ukrainian society.

Keywords. public administration, system of valuable, social-valuable foundations of the Public Administration

Постановка проблеми. Державне управління в процесі свого функціонування і реалізації постає як складний феномен, що потребує розкриття й пізнання його природи. В залежності від виявлення закономірностей розгортання соціально-ціннісних засад державного управління визначається і ефективність соціальної організації, розв'язання соціально-економічних проблем та формування правової системи.

Аналіз останніх досліджень У пострадянських наукових школах дослідженню соціально-ціннісного підґрунтя державного управління присвячено поки що небагато праць. Серед них слід відзначити роботи: Г.Атаманчука, В.Андрушенка, В.Бакуменка, Ю.Кальниша, В.Князєва, А.Коваленка, В.Кременя, В.Лугового, О.Оболєнського, В.Ребало П.Надолішнього, Н.Нижник, В.Серебрянникова, В.Скуратівського, В.Тертички, В.Цветкова, Л.Шкляра та ін. Але сучасні принципи формування ціннісних засад сучасного державного менеджменту все ще знаходяться поза увагою сучасних дослідників.

Мета і завдання дослідження, результати якого викладено в цій статті є аналіз соціально-ціннісних поглядів в теорії і практиці управління державою.

Для досягнення поставленої мети вирішувалися наступні дослідницькі завдання:

- проаналізувати єдність соціально-ціннісної основи державного менеджменту;
- окреслити предметне поле та тенденції формування сучасних соціально-ціннісних принципів державного управління.

Викладення основного матеріалу статті. Державне управління як владно-організуюча діяльність контрольних органів держави здійснюється і за межами системи органів виконавчої влади. Зміст влади найяскравіше виявляється в державному управлінні. Але важливо враховувати, що в будь-якій демократичній державі функції виконавчої влади здійснюються суб'єктами не лише виключно державної влади (наприклад, можуть бути делеговані органам місцевого самоврядування, іншим недержавним інституціям). Отже, частина функцій державного управління реалізується за межами виконавчої влади, але водночас частина функцій виконавчої влади може реалізовуватися за межами державного управління. В цьому полягає специфіка співвідношення понять "виконавча влада" і "державне управління". Проте в контексті даного дослідження важливим є сам факт належності неперервного зв'язку між державною владою і державним управлінням, що дає можливість наголошувати про спільність їх ціннісних характеристик і ознак.

У світлі такого розуміння соціально-ціннісних засад державного управління його науковий вимір стає обґрунтуванням процесу досягнення оптимального менеджменту шляхом організації. Американський дослідник М.Даймок у своїй роботі "Філософія адміністрування" доходить висновку, що сучасна теорія державного управління - це "новий науковий синтез, що має необхідне відношення до всіх галузей знання й усіх питань, які входять у здійснення офіційної політики й програм" [1].

Варто підкреслити, що теорія державного менеджменту є міждисциплінарною наукою. А отже, соціально-ціннісний вимір державного управління також є феноменом перетинання багатьох галузей знання. Цей науковий напрям виник на перехресті теорії політики й менеджменту (за провідної ролі політології); згодом багато в чому використовувалися досягнення інших соціальних наук - психології, філософії, права, соціології. Цікавим і несподіваним є порівняння теорії державного управління з медициною, що пропонується в монографії за редакцією американського політолога Ф.Мошера [2]. Тут звертається увага на концептуальну подібність предметів даних наук, на перший погляд надзвичайно далеких одна від одної. Так, медицина вимагає знань багатьох суміжних з нею дисциплін - анатомії, хімії, фізики. Однак екскурси в ці науки ще не припускають знання предмета власне медицини. Точно так само складається справа з теорією державного управління. Відомості з теорії політики, права, соціології, конфліктології, психології, економіки необхідні, але самі по собі вони не становлять предмета теорії державного управління, це самостійний науковий напрям.

Щоб встановити предметне поле соціально-ціннісного дослідження державного управління, необхідно визначити його місце в контексті державного управління як наукового напрямку в його взаємозв'язку з іншими соціальними науками. Найбільш близька до науки державного управління галузь адміністративного права, оскільки обидві займаються однією й тією ж самою сферою діяльності - державним адмініструванням. Але теорія державного управління прагне розкривати об'єктивно існуючі закономірності в галузі адміністративної діяльності, щоб на цій основі формулювати рекомендації, у той час як предметом адміністративного права значною мірою є перетворення цих рекомендацій у діючі юридичні нормативи.

Адміністративне право повинне виконувати стосовно науки державного управління вторинну функцію, однак функція ця не пасивна. Завдання адміністративного права полягає в тому, щоб основні положення науки державного управління виразити специфічною юридичною мовою у вигляді зобов'язуючих норм. Тому відповідно підібрані правові форми можуть мати уточнююче значення для визначення й функціонування цих положень. У певному сенсі співвідношення цих дисциплін можна розглядати як питання співвідношення форми й змісту.

Необхідно спинитися також на взаємозв'язку теорії державного управління з праксеологією і теорією організації. Всі три галузі знання належать до ергологічних наук, тобто до наук про організацію людської діяльності. Розбіжності між ними складаються в неоднаковому ступені абстракції.

У групі ергологічних наук найбільш абстрактна праксеологія, що являє собою найвищий щабель узагальнення. У предмет цієї науки входить будь-яка людська діяльність, розглянута з погляду її раціональності. Принципи й практичні рекомендації праксеології застосовуються в усіх сферах. Однак вони відносно нечисленні, оскільки не може бути великої кількості рекомендацій, що мають рівну цінність при організації державної установи, військової справи, приватної фірми або громадського об'єднання тощо.

Теорія організації відрізняється меншим ступенем узагальнення. Вона займається питаннями ефективного функціонування й управління соціальних систем.

7. Барков В., Розова Т. Формування громадянського суспільства в Україні / Український соціум. - К.: Знання України, 2005. - С. 613-627.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2010 р.

ТОВ "ДКС Центр"